

УДК 373.091.12:005.963.2-051(438)«1994/2021»
DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.80.2.13>

Т. Е. Швець

кандидат педагогічних наук,
заступник директора з науково-методичної роботи
Приватної школи «Афіни»

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ТЬЮТОРИНГУ В ПОЛЬСКИХ ШКОЛАХ

Стаття присвячена аналізу досвіду впровадження тьюторингу в системі середньої освіти Республіки Польща. Основним методом даного дослідження був теоретичний: метод аналізу досвіду тьюторської практики в освітній практиці Польщі. Досліджено процес становлення тьюторингу саме в шкільній системі Польщі від 1994 року до сьогодні, який від 2008 року всіляко підтримується на різних рівнях, від міського до державного, у зв'язку з процесами модернізації системи польської освіти. З'ясовано, що в Польщі існує підготовка тьюторів від 1999 року на постійній основі трьома інституціями, які мають подібний підхід до визначення поняття «тьюторинг» та подано прийнятну в польській педагогічній думці дефініцію цього феномену.

На основі вивчених наукових та аналітичних польських джерел і узагальнення результатів власного дослідження досвіду впровадження тьюторингу в польських школах за результатами грантової подорожі до Республіки Польща визначено, що в польських школах впроваджується різні види тьюторингу: розвивальний, розвивально-виховний, сімейний, ровесників, дидактичний тощо. Проаналізовано сутність кожного з видів та специфіку їх впровадження в школі. Проаналізовано результати тьюторських програм, які впроваджувалися в польських школах, на основі чого зроблено висновок про їх позитивний вплив на підвищення потенціалу виховних функцій школи, якості освітнього процесу загалом, покращення загальної атмосфери взаємовідносин в школі, розвитку в учнів критичного та креативного мислення, адаптивності, толерантності та самоконтролю.

Дане дослідження дозволило зробити висновок, що польський досвід впровадження тьюторингу в школах є досить актуальним для сучасної української освіти в контексті реалізації Концепції Нової української школи, а результати впровадження програм тьюторингу на різних ланках польської школи дає можливість для визначення шляхів вирішення проблем та шляхів впровадження технології індивідуалізації, а саме тьюторингу в українських школах. Однак при спробах впровадження в українській школі практик тьюторингу варто враховувати відмінності в способах організації освітніх процесів.

Ключові слова: тьюторинг, шкільний тьюторинг, розвивальний тьюторинг, академічний тьюторинг, сімейний тьюторинг, тьюторинг ровесників, польський досвід тьюторингу.

Постановка проблеми. У всьому світі активно обговорюються теми освіти, а саме: перспективи її розвитку та сучасного стану у XXI столітті. У нашій країні розвиток освіти є одним із головних пріоритетів державної політики. В Концепції Нової української школи говориться про те, що школа це місце не лише надання знань, але також й місце розкриття та розвитку талантів кожної дитини, її здібностей та можливостей, це місце партнерських взаємовідносин, побудованих на основі діалогу. Нова українська школа орієнтується передусім на учня, в фокусі індивідуалізація, орієнтації на учня, свобода вибору та розвиток особистості, здатної до самостійного навчання впродовж життя [1]. Тьюторинг вітчизняними та зарубіжними вченими визнано як ефективну практику індивідуалізації в освіті. Проте сьогодні в Україні технологія тьюторингу впроваджується освітніми ентузіастами в окремих приватних школах. В сусідній Польщі тьюторинг в школах працює від 1994 року, а від 2008 року користується підтримкою з боку державних та регіональних органів управління. У зв'язку з цим досвід впровадження технології

тьюторингу в школах Польщі доцільно вивчати, адаптувати до українських реалій та впроваджувати як зарекомендовану практику індивідуалізації у всьому світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення феномену тьюторингу останніми роками стає все більш актуальним. В Україні А. Бойко, Н. Дем'яненко, Т. Гущина, О. Іваніцька, Т. Литвиненко, Н. Меркулова, С. Микитюк, Ю. Лях, К. Осадча, С. Подпльота, Т. Швець досліджують технологію тьюторингу в середній та вищій школах, а також питання підготовки тьюторів.

Досить великий доробок з різних проблем тьюторингу є в зарубіжних країнах. Варто відмітити праці таких науковців, як К. Александрова, Т. Боровкова, В. Габдулхаков, Т. Ковальова, А. Теров, А. Бжежинська (A. Brzezińska), М. Буджинський (M. Budzyński), Д. Вуд (D. Wood), Е. Гордон (E. Gordon), З. Залевський (Z. Zalewski), А. Зембжуська (A. Zembrzuska), В. Карпінська-Мушчал (B. Karpińska-Musiał), Д. Палфрейман (D. Palfreyman), А. Сарнат-Частко (A. Sarnat-Ciastko), Я. Трачинський (J. Traczyński),

К. Чайка-Хелмінська (K. Czayka-Chelmińska), П. Чекерда (P. Czekierda) та ін.

Питання зарубіжного досвіду впровадження тьюторингу висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників. Аналізу тьюторингу в Великобританії присвячені роботи Є. Беліцької, З. Тюмасевої, К. Челнокової; в Німеччині – О. Іваницької. Порівняльний аналіз тьюторських систем Великобританії, Німеччини, Об'єднаних Арабських Еміратів та Росії міститься в дослідженні К. Андреевої. Н. Акініна, О. Гармаш, Т. Пахомова розглядали сукупний зарубіжний досвід тьюторингу в різних країнах. О. Залюбівська, К. Зубенко, К. Осадча в своїх дослідженнях аналізують польський досвід впровадження тьюторингу. Однак праці О. Залюбівської, К. Зубенко присвячені дослідженню тьюторингу у вищій школі, К. Осадчої – питанням підготовки тьюторів. Таким чином, аналіз джерел свідчить о відсутності в Україні аналізу впровадження тьюторингу саме в системі середньої освіти Польщі.

Мета дослідження – на основі аналізу наукових та аналітичних джерел вивчити досвід реалізації тьюторингу в польських школах та можливості адаптації його до українських реалій. Для досягнення мети були поставлені наступні завдання: проаналізувати історію впровадження тьюторингу в польських школах, на основі даних наукових та аналітичних публікацій в Польщі проаналізувати результати впровадження тьюторингу в польських школах від 1994 до 2021 року; узагальнити результати подорожі грантової мобільності автора статті від House of Europe до Польщі у 2020 році, під час якої було відвідано 17 шкіл в шести містах Польщі та взято інтерв'ю у тьюторів, директорів шкіл, які впроваджують тьюторинг; виявити потенційні можливості використання польського досвіду в українській школі з урахуванням вітчизняних реалій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тьюторинг в польських школах з'явився завдяки Школі лідерів (PAFW), засновником якої був Збігнев Пелчинський (Zbigniew Pełczyński) випускник та професор Оксфорду (від 1953 року), один із найбільших авторитетів у Польщі, адже він перший поляк, який працював викладачем та тьютором в Оксфорді. Після 1989 року Збігнев Пелчинський поринув у публічну діяльність Польщі, був радником Конституційної Комісії Сейму Польщі та членом Ради Прем'єра зі справ навчання державних чиновників. Також він заснував Школу для молодих суспільних і політичних лідерів, яка тепер має назву «Школа лідерів», однією з цілей якої є створення соціального капіталу, заснованого на лідерстві. З 1994 року школа виховує лідерів із використанням технології тьюторингу: тьютор – досвідчена людина, яка допомагає та підтримує в індивідуальному розвитку

лідерів. Випускниками школи були ті, хто прагнув якісних змін в Польщі, серед яких сучасні ідеологи та засновники тьюторських практик в Польщі. Перші публікації з питань тьюторингу з'являються в Польщі від 1995 року: видання PAFW «В пошуках методу формування лідерів», а також завдяки психологу А. Бжежинській, яка ініціювала в 1995 році дискусію на тему тьюторингу. З 1995 році М. Буджинський засновує Авторський ліцей мистецтв (ALA) в Вроцлаві та впроваджує одразу тьюторинг як систему навчання та виховання учнів. У 2003 році ще один ліцей ALA було засновано в Ченстохові [6, с. 7].

Перші спроби призвели до розуміння, що вчителів потрібно готувати до роботи тьютором і у 1999 році було створено Товариство відкритої освіти (Towarzystwo Edukacji Otwartej), засновниками якого були П. Чекерда, Я. Трачинський та М. Буджинський. У 2006 році з ініціативи П. Чекерди та Я. Трачинського було засновано Колегіум тьюторів – заклад, завданням якого було поширення досвіду тьюторингу. Восени 2007 року, в рамках співпраці з Нижньосілезьким центром підготовки вчителів, ініціатива представлення тьюторингу як методу індивідуалізації в школах була реалізована на конференціях в Легниці, Валбжиху, Єленій Гурі та Вроцлаві. М. Буджинський був запрошений до участі в цих конференціях, як засновник експериментальних шкіл ALA, в яких основою є програма індивідуальної роботи з учнем із застосуванням педагогіки діалогу [11].

Надзвичайно важливим внеском у створення та розвиток програми тьюторингу в школах є місто Вроцлав, де за підтримки міської влади від 2008 року впроваджувався тьюторинг в державних школах. Проект «Розвиток тьюторингу опікуючого в польських школах» («Rozwój Tutoringu Opiekuńczego w Polskiej szkole») ініціювали М. Буджинський та тодішній директор Департаменту освіти міста Вроцлава пані Ліллі Яронь. Ініціативу також підтримало Міністерство національної освіти в особі директора Департаменту розширення освітніх можливостей Ельжбети Нервінської, виділив грант у рамках програми «Дружня та безпечна школа» («Bezpieczna i Przyjazna Szkoła»), в рамках якої було організовано дві конференції, тренери Колегіуму тьюторів та вчителі ALA підготували та видали публікацію «Тьюторинг в школі. Між теорією і практикою освітніх змін» («Tutoring w szkole – między teorią a praktyką zmiany edukacyjnej»).

У 2008–2013 роках у Вроцлавських школах було впроваджено програму «Тьюторинг в вроцлавських гімназіях» («Tutoring we Wrocławskich Gimnazjach»), підтриману органами управління міста Вроцлав. У 2016 році розпочався проект Міністерства освіти і науки Польщі «Виховати людину розумну» («Wychować Człowieka

Mađrego»), мета якого полягала в впровадженні інноваційної моделі виховання з використанням технології тьюторингу. Проєкт завершився у 2018 році, а реалізований він був Товариством відкритої освіти [12, с. 21].

У 2010 році Пьотр Чекерда почав самостійну освітню діяльність у сфері тьюторинга, заснувавши організацію Collegium Wratislaviense. У 2013 році Ярослав Трачинський перетворює Колегіум тьюторів у незалежну від Товариства відкритої освіти установу, яка називається Tutor College Foundation, а Товариство відкритої освіти, щоб продовжити свою роботу над розвитком шкільного тьюторингу, створило Інститут шкільного тьюторингу (листопад 2013 року).

Кожна з трьох організацій активно розвиває тьюторинг в Польщі, проводяться конференції, конгреси, семінари. Розроблені програми для навчання вчителів та викладачів університетів тьюторській технології. Підхід до тлумачення поняття «тьюторинг» однаковий у представників цих організацій, він є англосаксонським та ґрунтується на трьох стовпах: по-перше, відносини між учнем та дорослим – «майстер-учень». Відносини, які передбачають взаємоповагу, довіру, автономію учня з однієї сторони, авторитет тьютора – з іншої. По-друге, розвиток характеру учня, його позитивних рис. Адже розвиток потенціалу людини має цілісне розуміння: людина є не тільки для себе, а також для суспільства. По-третє, сучасні дослідження в області позитивної психології [3, с. 11].

Основна властивість шкільного тьюторингу це місце та контекст тьюторської практики. Тьюторами стають вчителі, які продовжують виконувати обов'язки вчителя / вихователя / класного керівника, а підопічними стають учні, які продовжують вчитися на уроках та займатися на позаурочних заняттях. А. Сарнат-Частко пропонує прийняти дефініцію шкільного тьюторингу як «технології, яка спирається на індивідуальні зустрічі вчителя та учня, що сприяє розвитку підопічного, реалізується завдяки добровільній співпраці, регулярним зустрічам, розмовам, плануванню, але передусім праці над сильними сторонами (талантами) підопічного, що відбувається в атмосфері діалогу, підтримки, поваги, щирості, відкритості та взаємної довіри» [17, с. 115].

Здійснений пошук в польській бібліографічній базі даних наукових статей (<http://mak.bn.org.pl>), каталозі національної бібліотеки (<http://katalogi.bn.org.pl>) та педагогічних воєводських бібліотеках (<https://www.lodz-pbw.sowa.pl>, <https://www.katalog.pbw.gda.pl>, <https://www.pbw.edu.pl>) за словами «шкільний тьюторинг», «тьюторинг», «тьютор» в назві книг та статей дав результат в 42 примірника, які присвячені тій чи іншій проблемі впровадження тьюторської технології в школі. Окрім того, існують видання, які не потрапили в каталоги. Як

правило, це аналітичні довідники: «Доповідь за результатами дослідження загально польського проєкту впровадження шкільного тьюторингу» (А. Сарнат-Частко, Д. Генбус, З. Залевський), «Учитель-тьютор. Праксеологічна реконструкція шкільного тьюторингу» (С. Кшичала), «Експертиза шкільного розвивально-виховного тьюторингу» (Інститут шкільного тьюторингу) та видання, які опубліковані за сприяння та фінансової підтримки міських чи воєводських організацій та в рамках проєктів ЄС: «Тьюторинг сімейний» (Товариство «Стернік»), «Модель тьюторингу» (Міністерство освіти і науки Польщі), «Порадник шкільного тьютора» (Інститут шкільного тьюторингу), «Тьюторинг: в пошуках методів виховання лідерів» (Польсько-Американська фундація Свободи), «Лайф-тьюторинг. Підручник» (ЄС), «Технологія тьюторингу. Інноваційний спосіб праці з ресоціалізацією» (ЄС), «Світ гарного майбутнього. ABC тьюторингу» (ЄС) [7; 10; 11; 13–16; 19; 20].

На основі аналізу видань та на основі нашого дослідження «Досвід впровадження тьюторингу в польських школах», реалізованого завдяки гранту мобільності House of Europe у 2020 році, зроблено висновок про впровадження в шкільну практику польських шкіл таких видів тьюторингу: розвивальний, розвивально-виховний, дидактичний (академічний та мистецький), сімейний, ровесників та тьюторинг вчительський. Визначення видів тьюторингу в контексті освіти залежить від кількох чинників: місця, де відбувається тьюторинг, особи, яка є тьютором та мети, який й використовується у шкільному тьюторингу. Саме таке визначення видів тьюторингу використано у цій статті. Тьюторинг академічний зосереджений на навчальній діяльності, розвивальний – на розвитку м'яких навичок, мистецький – на розвитку художніх талантів, виховний – на прищепленні чеснот. Всі ці види можуть поєднуватися між собою в тому чи іншому ступені [18].

Розвивально-виховний чи виховний тьюторинг реалізується через індивідуальне виховання, причому деякі школи відмовляються від вихователя, класного керівника, класоводу, залишаючи лише тьютора, якій і здійснює виховання завдяки індивідуальним зустрічам з підопічними, а деякі школи поєднують ці ролі: тьютора та вихователя, класного керівника класу. Як в інтерв'ю ділилися тьютори: «як вихователь, класний керівник класу я прагну створити колектив», «як вихователь, класний керівник я зобов'язаний бути об'єктивним до кожного учня, не відокремлюючи жодного. Але, коли я виступаю в ролі тьютора, то завжди буду на боці свого підопічного, навіть якщо він неправий, ми обговоримо ситуацію, але я буду залишатися на його чи її боці» [4, с. 29].

При виборі школою впровадження розвивального тьюторингу, роль вихователя класу не змінюється, а сам тьюторинг виступає скоріш

як допоміжна опція в шкільному житті. В такому випадку вихователь, класний керівник виконують свої обов'язки повною мірою, а тьютор займається виключно розвитком учнів, проводить індивідуальні зустрічі. У своїй роботі тьютор не входить до компетенції вихователя, класного керівника, а зосереджується лише на індивідуальній роботі, на розкритті та використанні потенціалу підопічних. Розвивальний тьюторинг може бути широко використано у позакласній роботі. Як свідчить досвід, впровадження розвивального тьюторингу часто стає основою для перетворення його у розвивально-виховний, що є шляхом до самовиховання. Найважливішими перевагами розвивально-виховного тьюторингу є:

- 1) індивідуальна опіка над учнем, що дає можливість краще пізнати підопічного;
- 2) підтримка всіх учнів у розвитку їх талантів;
- 3) індивідуальна підтримка учнів у сфері зміни їх поведінки;
- 4) залучення батьків до активної співпраці [13].

Поділ на тьюторинг розвивальний та виховний так чи інакше завершується необхідністю чіткого розмежування функцій тьютора та вихователя, класного керівника. Тому більш прийнятним є поєднання ролі тьютора та вихователя, класного керівника, коли тьютор зустрічається з класом раз на тиждень, а індивідуально з учнем раз на місяць чи двічі на місяць.

Тьюторинг академічний (дидактичний) зосереджується насамперед на розвитку знань та умінь учня [13]. Це нагадує систему роботи в англосаксонських університетах, де професор веде невелику групу студентів і спонукає їх до самостійного наукового пошуку. Тьюторинг академічний (дидактичний) проводиться індивідуально або в невеликих групах (2-3 учня). Тьюторський процес полягає у розвитку пізнавальної активності учня, креативного та критичного мислення. Наприклад, досить поширеним є тьюторинг академічний при підготовці учня до наукової діяльності (участь у наукових, дослідницьких проектах, конкурсах тощо), до участі в олімпіадах (не плутати з репетиторством), поглиблення знань в цікавій для учня сфері – природничій, лінгвістичній, технічній, суспільній (не передбачається участь в конкурсах, лише допомога тьютора в розвитку знань та умінь в одній з сфер). Академічний тьюторинг спрямований на розвиток специфічних умінь підопічних: інтерпретація, аналіз, синтез, аргументація, вміння робити висновки, класифікація, презентація, вміння написання есе, вдумливість, критичність, пошук інформації. Практики академічного тьюторингу наголошують, що, в першу чергу, учні завдяки такому тьюторингу можуть знаходити та поглиблювати свої інтереси в науці, розширювати свої інтелектуальні горизонти, побачити цінність в науці та культурі, а також краще підготуватися до отримання вищої освіти [27].

Тьюторинг мистецький виділяється окремо польськими тьюторами та дослідниками в цій царині, адже мають найбільш сталий та довготривалий досвід впровадження саме такого тьюторингу. Сутність його полягає в тому, що акцент робиться на пошуках та розвитку мистецьких талантів підопічних. Такий тьюторинг не має чітко визначених методик, окреслених рамок, форм. Зустрічається досить рідко в польських школах (наприклад, Авторський мистецький ліцей, ALA) як система, або ж як один з видів, який існує поруч з іншими і не є основним. Тьюторинг мистецький може бути реалізований як в індивідуальній формі, так й в малих групах. Завданням тьютора тут є:

- підтримка підопічних у пошуках їх здібностей та прагнень;
- допомога в розвитку їх талантів, самостійності;
- створення такого простору, в якому учень-мистець може шукати свій власний стиль та спосіб його вираження [19].

Такий вид тьюторингу найбільш відповідає взаємовідносинам «майстер-учень» і носить характер виховний та менторський.

Тьюторинг ровесників – не що інше, як спосіб організації взаємодії в освітньому процесі, коли в ролі тьютора виступає учень. Тьюторинг ровесників описаний науковцями у двох контекстах: 1) як допомога більш здібного учня своєму однолітку чи молодшому учню, який має певні проблеми в навчанні, та яка організована вчителем [19, с. 16]; 2) як допомога більш компетентного учня у досягненні таких самих компетенцій своєму однолітку або молодшому учню.

Така діяльність вимагає чітко розроблених інструкцій та супроводу дорослого (частіше, професійного тьютора), який є тьютором для учня, що виступає в ролі тьютора для своїх однолітків. Праця кожної пари (тьютор-підопічний) постійно супроводжується з боку дорослого, усі наступні кроки чітко визначені:

- супровід пар (підтримка, відповіді на питання, обговорення бажаної та небажаної поведінки учасників тьюторіалів);
- постійний моніторинг тьюторського процесу (насамперед повинен виключати ризик маніпуляцій з боку тьютора в контексті «сильний – слабкий»);
- регулярна оцінка ходу дій (для ефективності необхідно перевіряти, чи досягають тьютор та підопічний передбачуваних результатів тьюторингу. Якщо помітного прогресу немає, принципи та процедури можуть змінюватися);
- підготовка тьюторів. Рекомендується підготувати учнів до тьюторської діяльності. Крім пояснення правил та процедур, тьютори можуть бути спеціально підготовлені, серед іншого брати участь у спеціальних інформаційних сесіях;

– оцінка діяльності тьютора. Це можуть бути періодичні співбесіди вчителя з учнями-тьюторами, заповнення та надання карток зворотного зв'язку учням-тьюторам вчителями, що їх супроводжують. Нарешті, інструментом оцінки може бути портфоліо тьютора-учня, яке відображає розвиток учня як тьютора [10].

Тьюторинг ровесників має як переваги, так й недоліки. З одного боку, тьютор-ровесник може приділити більше індивідуальної підтримки під час навчання ніж професіональний вчитель, а з іншого – якість такої підтримки значно менша [18]. Ризик неефективності тьюторингу ровесників може бути спричинений ставленням дорослого тьютора, зокрема у його надмірному контролі за діяльністю тьютора-учня [там же]. Однак розуміння цих та інших перешкод дає можливість запобігти їм та вибудовувати досить ефективний тьюторинг ровесників, що підтверджується позитивними практиками.

Сімейний тьюторинг розглядається як форма співпраці школи з родиною, коли діяльність тьютора стосується не лише учня-підопічного, а також його батьків. Метою такого тьюторингу є підтримка сім'ї, яка сприймається школою першою та головною у вихованні дітей, у процесі їх розвитку та становлення. Зустрічі з батьками, тьюторіали з учнями та індивідуалізований підхід в освітньому процесі – це спосіб реалізації основної мети школи – виховання дитини [9]. На відміну від загальноприйнятого розуміння поняття «тьюторинг» – підтримка та відкриття талантів та потенціалу, в сімейному тьюторингу акцент робиться на вихованні дитини [19, с. 133].

Вчительський тьюторинг є елементом навчання тьюторингу, консультацій та підтримки колег вчителів-тьюторів. Такий вид тьюторингу проводиться частіше в малих групах, а тьютором-консультантом виступає більш досвідчений колега. На таких зустрічах обговорюються конкретні тьюторські ситуації, планується тьюторська діяльність школи, проводяться міні-тренінги, семінари, під час яких підвищується кваліфікація тьютора [10, с. 17].

Вивчення аналітичних доповідей польських науковців про результати впровадження різних програм тьюторингу в школах Польщі дозволяє зробити певні висновки щодо ефективності тьюторингу, його впливу на освітній процес в школах. Вивчення ефективності тьюторингу серед учнів та вчителів учасників програм проводилося в таких категоріях: симпатія до школи, почуття безпеки, атмосфера в школі, взаємовідносини, дотримання прав учня, повага до думки учня, співпраця з зовнішнім середовищем, наявність агресії, можливість реалізації власних планів, можливість розвитку інтересів, залежність від тьютора, важливість учня для тьютора, авторитет тьютора, шанс

на розвиток, завдяки тьюторингу, відкритість до довірливих тьюторських взаємовідносин. Окрім цього, також було досліджено в старших класах зміни в життєвих стратегіях учнів, розвитку їх мислення: толерантність, відкритість та пізнавальний інтерес, пасивність, адаптивність, самоконтроль, нонконформізм, креативне та критичне мислення [12; 15; 16].

Одним із важливих результатів названо покращення взаємовідносин між вчителями та учнями, що призвело до більш приязної атмосфери в школі, зменшилася агресія серед учнів, вони краще стали розуміти своїх однолітків, контактувати з ними, а також з дорослими. Більшість респондентів вважає, що впровадження тьюторингу, а саме: регулярних індивідуальних контактів з учнями, посилило виховний потенціал школи. Директори шкіл, які брали участь в програмах, дуже високо оцінили вплив на атмосферу взаємовідносин в школі у трикутнику вчителі-батьки-учні. В цілому більшість респондентів високо оцінило ефективність впровадження тьюторингу в школах, причому «чим старшими є учні, тим більш високий ефект» [16, с. 297].

Висновки. Аналіз проблеми дозволяє зробити висновок, що польський досвід впровадження тьюторингу в школах, який має ефективну практику підвищення якості освітнього процесу в школі, є актуальним для сучасної української освіти, особливо в контексті впровадження Концепції нової української школи. Накопичений позитивний двадцятип'ятирічний досвід тьюторської практики в польських школах, як приватних, так і державних, наукове дослідження результатів впровадження програм тьюторингу на різних ланках школи дає можливості для визначення шляхів вирішення проблем та шляхів впровадження технології індивідуалізації, а саме тьюторингу в українських школах. При адаптації та спробах впровадження в українській школі практик тьюторингу в Польщі варто враховувати відмінності в способах організації освітніх процесів в нашій країні від польських. Дана стаття не є вичерпною у контексті вивчення досвіду впровадження тьюторингу в школах, тому подальші наукові розвідки спрямовані на дослідження тьюторських практик в інших країнах світу.

Список використаної літератури:

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи: ухвалено рішенням Колегії МОН України 20.10.2016 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 21.01.2022).
2. Осадча К.П. Досвід тьюторства та підготовки тьюторів у Польщі. Науково-педагогічний

- журнал «Молодь і ринок». Дрогобич : ДДПУ ім. І. Франка, 2018. № 8(163). С. 37–42.
3. Швець Т.Е. Тьюторинг. Практики впровадження. Київ : «Видавнича група «Шкільний світ», 2017. 120 с.
 4. Швець Т.Е. Тьюторинг: теорія та практики. Київ : «Видавнича група «Шкільний світ», 2021. 168 с.
 5. Brzezińska, A., Appelt, K. Tutoring nauczycielski – tutoring rówieśniczy: aspekty etyczne. Forum Oświatowe, 2(49), 2013. С. 13–29.
 6. Budzyński M., Czekierda P., Traczyński J., Zalewski Z., Zembruska A. Tutoring w szkole. Między teorią a praktyką zmiany edukacyjnej. Wrocław : Towarzystwo Wiedzy Otwartej, 2009. 116 с.
 7. Czayka-Chełmińska A. Tutoring. W poszukiwaniu metody kształcenia liderów. Stowarzyszenie Szkoły Liderów. Warszawa, 2007. 59 с.
 8. Czekierda P., Fingas B., Szala M. Tutoring. Teoria, praktyka, studia przypadków. Warszawa, 2015. 335 с.
 9. Jakubowska, M. Tutoring rodzinny jako element kultury szkoły. *Rozprawy Społeczne*. 12(3). 2018. С. 29–37.
 10. Krzyżał, S. Nauczyciel-tutor. Prakseologiczna rekonstrukcja tutoringu szkolnego. Kraków : Impuls, 2018. 364 с.
 11. Model tutoringu. URL: <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/wstepny-model-stosowania-tutoringu> (дата звернення: 21.01.2022).
 12. Polski tutoring szkolny (rys historyczny dotyczący okresu od roku 1999 roku do końca roku 2013). URL: <https://www.instytuttutoringuszkolnego.pl/instytut/historia> (дата звернення: 21.01.2022).
 13. Poradnik tutora szkolnego (red. Piotr Nita) URL: <http://www.tutoringszkolny.pl/> (дата звернення: 21.01.2022).
 14. Program life – tutoring. URL: <https://docplayer.pl/2375771-Program-life-tutoring-podrecznik-egzemplarz-bezplatny.html> (дата звернення: 21.01.2022).
 15. Raport z realizacji programu «Wsparcie Tutoringu we Wrocławskich Gimnazjach» (red. Zemburska A.). URL: <http://tutoring.pl/wp-content/uploads/raport-z-realizacji-programu-Wsparcie-Tutoringu-we-Wroc%C5%82awskich-Gimnazjach.pdf> (дата звернення: 21.01.2022).
 16. Sarnat-Ciastko A., Gębus D., Zalewski Z. „Wychować Człowieka Mądryego»: raport końcowy z badań ewaluacyjnych ogólnopolskiego projektu wdrażania tutoringu szkolnego. Częstochowa : Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza. 355 с.
 17. Sarnat-Ciastko A. Tutoring w polskiej szkole. Warszawa. Wydawca: DIFIN, 2015. 244 с.
 18. Sławińska, M. Tutoring rówieśniczy w edukacji, czyli jak uczniowie uczą się od siebie wzajemnie i co z tego wynika. *Forum Oświatowe*. 27(2). 2015. 41–56.
 19. Świat dobrej przyszłości. ABC tutoringu. URL: <https://docplayer.pl/3583792-Podrecznik-swiat-dobrej-przyszlosci-innowacyjna-metoda-i-narzedzia-pracy-wychowawczej.html> (дата звернення: 21.01.2022).
 20. Tutoring rodzinny. URL: <https://tutoringrodzinny.pl/wp-content/uploads/2020/12/Przewodnik-dla-Rodzicow-i-Tutorow-Broszura-informacyjno-edukacyjna.pdf> (дата звернення: 21.01.2022).

Shvets T. The Practice of tutoring implementation in Polish schools

The article is devoted to the analysis of the practice of tutoring in the secondary education system of the Republic of Poland. The main method of this study was theoretical: the method of analysis of the experience of tutoring practice in the educational practice in Poland. The process of tutoring in the school system, which has been supported at various levels since 2008, from the city to the state, in connection with the processes of modernization of the Polish education system, has been studied from 1994 to the present. It was found that in Poland there has been training of tutors since 1999 on a regular basis by three institutions that have a similar approach to the definition of “tutoring”, and a definition of this phenomenon, adopted in Polish pedagogical thought, is given.

Based on the studied scientific and analytical Polish sources and the generalization of the results of own research of the experience of tutoring in Polish schools based on the results of a grant trip to the Republic of Poland, it is determined that Polish schools implement different types of tutoring: developmental, educational, family tutoring, peer tutoring, didactic etc. The essence of each of the types and the specifics of their implementation in school are analysed. The results of the tutoring programs implemented in Polish schools are analysed, based on which a conclusion is made about their positive impact on increasing the potential of educational functions of the school, and the quality of the educational process in general, improving the general atmosphere of relationships in the school, and developing critical and creative thinking, adaptiveness, tolerance, and self-control in students.

This study concluded that the Polish experience of tutoring in schools is quite relevant for modern Ukrainian education in the context of the “Concept of the new Ukrainian school” implementation, and the results of tutoring programs at different levels of the Polish school provide opportunities to identify solutions and ways to implement individualization technology, namely tutoring, in Ukrainian schools. However, when trying to introduce tutoring practices in Ukrainian schools, one should take into account differences in the ways of organizing educational processes.

Key words: tutoring, school tutoring, developmental tutoring, academic tutoring, family tutoring, peer tutoring, Polish tutoring experience.